

Problematica socială și medico-socială în sănătatea publică

- Evoluția stării de sănătate a populației și modul de organizare a ocrotirii sănătății sunt strâns legate de problematica medico-socială a populației. Această problematică poate fi grupată astfel:
 - corelații între dezvoltarea social-economică și evoluția problematicii de sănătate publică și a organizării sanitare (probleme de macrosociologie);
 - factorii sociali (și social-economici) în calitatea lor de factori de risc de îmbolnăvire și factori de protecție a sănătății;
 - climatul din cadrul colectivităților de lucru;
 - problematica familiei;
 - sociologia internă a unităților sanitare;
 - nivelul de cultură sanitară și comportamentul sanitar al populației.

- Ancheta medico-socială este o metodă de culegere a informațiilor necesare pentru descrierea cunoștințelor, opiniilor, atitudinilor și comportamentelor oamenilor.
- Caracteristici principale:
 1. Obținerea de informații cantitative sau numerice despre diverse aspecte ale unei populații
 2. Colectarea datelor se face prin întrebări, iar datele sunt reprezentate de răspunsurile obținute
 3. Datele se colectează printr-un eșantion și nu de la întreaga populație.

- Metodele folosite de anchetele medico-sociale sunt de două mari tipuri:
 - cantitative – datele sunt prelucrate statistic, iar rezultatele sunt exprimate numeric;
 - calitative – datele sunt analizate și interpretate de către investigator; prin anumite procedee complexe pot și ele să fie prelucrate în același fel ca datele obținute din anchetele cantitative (înregistrare, sortare, clasificare, codificare etc.).
- Cele două tipuri de anchete sunt considerate ca fiind complementare. Alegerea unui tip sau a altuia este determinată de subiectul cercetat. Anchetele calitative le preced de obicei pe cele cantitative. Acest lucru duce la o mai bună înțelegere a temei studiate și la cunoașterea populației luată în studiu. Metodele calitative ajută la interpretarea rezultatelor obținute prin metodele cantitative.

Tipuri de abordare

■ 1. *Analiza documentelor preexistente*

- cercetarea foilor de observație
- poate fi calitativă sau cantitativă
- exemplu: utilizarea serviciilor medicale
- avantaje: discretă, non-reactivă, retrospectivă
- dezavantaje: calitatea datelor (scopul înregistrării datelor e posibil să fi fost diferit), rezultatele nu se pot generaliza.

Tipuri de abordare

■ 2. *Prin întrebări*

- chestionare, interviuri
- în special cantitative, dar și calitative
- exemplu: cercetarea nevoilor de sănătate ale populației
- avantaje: întrebări directe, se poate cerceta o mare varietate de aspecte, se fac măsurători standardizate
- dezavantaje: calitatea eșantionării, realizarea chestionarului, metoda folosită în anchetă.

Tipuri de abordare

■ 3. *Prin observație*

- folosită mai ales pentru studii de caz și studii în teren
- în special calitative, dar și cantitative
- exemplu: observarea sistematică a relației medic-pacient
- avantaje: generarea de ipoteze, studii calitative aprofundate a situațiilor existente în viața reală
- dezavantaje: rezultatele nu se pot generaliza, reactivitatea subiecților față de observator, subiectivitate în interpretare

Tipuri de abordare

■ 4. *Controlul unor variabile*

- anchete controlate, cvasi-experimente
- în special cantitative, dar și calitative
- exemplu: măsurarea eficacității unui tratament
- avantaje: concluzii asupra relației cauză-efect, control asupra variabilei studiate
- dezavantaje: pune probleme de etică, rezultatele nu se pot generaliza.

Etapele realizării unei anchete sociale

- 1. Definirea obiectivelor
- 2. Stabilirea metodei de cercetare
- 3. Evaluarea resurselor necesare (toate tipurile de costuri, inclusiv timpul necesar)
- 4. Stabilirea metodei de eșantionaj și alegerea eșantionului
- 5. Realizarea unor instrumente valide, fiabile, ușor de administrat, scurte, corespunzătoare populației de interes, pentru culegerea datelor
- 6. Efectuarea unei anchete pilot
- 7. Culegerea datelor
- 8. Analiza și interpretarea datelor
- 9. Realizarea raportului final

FORMELE DE ANCHETĂ MEDICO-SOCIALĂ

ANCHETA COLECTIVĂ

- Ancheta colectivă se realizează prin investigarea socială simultană a unui colectiv de persoane. Această metodă se aplică mai ales în școli, pentru a studia nivelul de cultură sanitară a elevilor (în special cunoștințe privind regulile de igienă, de prim-ajutor în caz de accident etc.) sau pentru a obține date cu privire la alte probleme, ca de exemplu atitudinea elevului față de problemele familiale.
- **Avantajele metodei** sunt:
 - posibilitatea efectuării anchetelor în timp scurt și cu cheltuieli mici;
 - certitudinea înțelegerii din partea întregului colectiv a sensului întrebărilor și premisa obținerii de răspunsuri complete și corecte, datorită prezenței anchetatorului și a explicațiilor furnizate de acesta.
- **Dezavantajele și riscurile metodei** sunt:
 - imposibilitatea investigării unor aspecte adâncite, intime;
 - riscul “răspunsului colectiv”, adică mai mulți elevi răspund în același fel consultându-se între ei.

ANCHETA PRIN CORESPONDENȚĂ

- Ancheta prin corespondență se realizează prin trimiterea la domiciliul celor anchetați a formularelor de anchetă, însoțite de un plic timbrat pe care este înscrisă adresa anchetatorilor. O variantă a acestei metode este aceea în care formularele sunt înmânate direct de anchetatori, iar rezultatele sunt ridicate tot de ei. Prin această metodă se pot studia, de exemplu, unele probleme ale familiei (bugetul de timp al familiei, preocupări de ordin cultural-distractiv, măsuri care se iau în familie pentru sănătatea membrilor ei etc.), precum și opinia familiei despre asistența medicală, volumul și structura consumului medical al familiei etc.

■ **Avantajele metodei** sunt:

- metoda este relativ economică, deoarece nu necesită intervenția unui corp de anchetatori, ci doar cheltuieli poștale;
- răspunsurile au mari șanse să fie corecte, deoarece cel anchetat dispune de timp suficient pentru a reflecta asupra fiecărei întrebări.

■ **Dezavantajele metodei** sunt:

- riscul mare ca o parte din formulare să nu fie returnate;
 - furnizarea de non-răspunsuri sau de răspunsuri greșite, datorită absenței anchetatorului în timpul completării formularului.
- Trebuie precizat că ancheta prin corespondență cere un nivel ridicat de cultură generală a celor anchetați, premisă care nu este îndeplinită în toate situațiile.

ANCHETA ÎN INSTITUȚIILE SANITARE

- În acest caz ancheta se realizează în unități ambulatorii, în spitale sau sanatorii etc. Prin această metodă pot fi studiați factorii de risc și de protecție în diferite boli, opinia populației (a bolnavilor) despre asistența medicală, nivelul de cultură sanitară a bolnavilor etc. Ancheta se efectuează mai ales de cadre medii sanitare.

■ **Avantajele metodei** sunt:

- se realizează ușor, deoarece personalul de anchetă nu trebuie să se deplaseze la domiciliul sau locul de muncă al anchetaților, pe care îi are la îndemână;
- anchetații răspund cu plăcere cadrelor medico-sanitare, deoarece au și timpul necesar;
- răspunsurile sunt în bună parte sincere, ținând seama de ascendentul moral pe care îl au cadrele sanitare asupra bolnavilor.

■ **Dezavantajele metodei** sunt:

- bolnavii internați în spital sau cei care se adresează instituțiilor de asistență ambulatorie nu alcătuiesc un lot reprezentativ al populației, ci doar al unor categorii de bolnavi;
- răspunsurile pot fi deformate prin “contagiune”.

ANCHETA ÎN FAMILIE

- Se realizează prin deplasarea anchetatorului în familiile vizate pentru anchetă și consemnarea răspunsurilor date de membrii familiei aflați la domiciliu, la problemele studiate.
- **Avantajele metodei** sunt:
 - în majoritatea cazurilor, în familie există condiții pentru a se purta discuții liniștite și a se obține răspunsuri complete;
 - investigațiile făcute în familie pot fi adâncite, se poate asigura reprezentativitatea anchetei în cadrul populației, alegându-se familii din cele mai diferite categorii;
 - anchetatorul poate observa, paralel cu interviul propriu-zis, concordanța sau neconcordanța unor răspunsuri față de situația reală (de exemplu, venitul declarat de familie și starea materială a locuinței).
- **Dezavantajul metodei:** este o metodă scumpă.

ANCHETA LA LOCUL DE MUNCĂ

- Este reprezentată de interviuri efectuate într-un colectiv de muncă. Astfel, pot fi studiate, de exemplu, probleme legate de necesitățile angajaților din creșe, grădinițe, cantine, regimul de muncă și odihnă, relațiile interpersonale etc.
- **Avantajele metodei:** se obțin, de o manieră concentrată, opiniile personalului angajat dintr-un loc de muncă, ceea ce permite aplicarea operativă a măsurilor de satisfacere a cerințelor.
- **Dezavantajele metodei:** în timpul procesului de producție nu este permisă sustragerea angajaților de la muncă, iar în pauze sau după program aceștia nu prea sunt dispuși să se supună anchetelor.

ANCHETA ÎN JURUL CAZULUI

- Se utilizează în studiul unor probleme sociale (copil abandonat, bătrân neîngrijit, delincvență juvenilă etc.) sau medico-sociale (alcoolism, infirm în familie, bolnav cronic care necesită acțiuni speciale de asistență socială).

ANCHETA REPETATĂ

- Se aplică în studiile longitudinale ale familiei. De exemplu, dacă se urmărește cunoașterea evoluției în timp a opiniei și a condițiilor familiei de la căsătorie până la o anumită dată, se efectuează o anchetă socială imediat după căsătorie și apoi se repetă ancheta cu o anumită periodicitate (de exemplu, o dată la trei ani), în aceleași familii.

ANCHETA SOCIALĂ COMBINATĂ CU EXAMINARE MEDICALĂ

- Se folosește în cazurile în care anchetele sociale trebuie completate cu examinări medicale.

- Este de reținut că asistența medicală este strâns legată de asistența socială și că rezolvarea problemelor medicale, fără rezolvarea concomitentă a componentelor lor sociale, nu este decât o rezolvare incompletă. De aceea, datoria serviciilor sanitare, și mai ales a rețelei de îngrijiri primare (medicii de familie), este de a avea o preocupare permanentă pentru cunoașterea și rezolvarea problemelor de asistență socială pe care le implică diferitele cazuri medicale.

Importanța
societății
civile și a
celor care fac
politicile,
inclusiv cele
sanitare

